

ANATOL EREMIA
(Chișinău – Republica Moldova)

STRUCTURA ȘI SEMNIFICAȚIA TOPONIMELOR DE ORIGINE ENTOPICĂ

Lexicul limbii române dispune de un bogat arsenal de cuvinte și elemente formative ce servesc ca mijloace de creare a celor mai diferite categorii de nume topice: oiconime (nume de localități), hidronime (nume de râuri, lacuri, bălți etc.), oronime (nume de munți, dealuri, văi, hârtoape etc.). Dintre clasele de cuvinte ale lexicului comun un rol deosebit în procesul de constituire și evoluție a sistemului toponimic românesc îl au *entopicele* (termenii geografici, apelativele topice). Prin semnificația lexicală și potențialul lor onimic aceste lexeme sunt strâns legate sau foarte apropiate de caracterul obiectelor geografice desemnate și de particularitățile lor geomorfologice și naturale. De aici importanța entopicelelor pentru studiul toponimiei, mai cu seamă în procesul de stabilire a originii toponimelor și de determinare a factorilor obiectivi ce au contribuit la apariția diferitelor categorii de nume topice.

Majoritatea entopicelelor românești sunt bine cunoscute de vorbitorii limbii noastre, ele fiind folosite frecvent în limbajul curent, în vorbirea vie a locuitorilor din diferite regiuni, având o largă răspândire în spațiul etnolingvistic românesc. Acestea, de regulă, sunt înregistrate în dicționarele explicative generale. Pentru cercetările toponimice însă, o mare importanță au apelativele topice de circulație restrânsă (regională, locală), cuvintele cu semnificații distincte de cele fixate în dicționare, precum și unitățile lexicale ce au trecut în fondul pasiv al limbii sau cu totul dispărute, atestate doar în documentele și scrierile vechi, dar și în toponimia istorică.

Identificate și interpretate din punct de vedere lingvistic (lexical, semantic, fonetic, gramatical), apelativele topice servesc drept suport sigur în stabilirea etimologiei, structurii derivaționale și evoluției for-

male a numelor topice. Numai cunoscând entopicul *barc*, de ex., se poate stabili proveniența și semnificația etimologică a hidronimelor din arealul sudic basarabean: *Barcul cu Plomână*, *Barcul Lemnos*, *Barcul lui Nohit*, *Barcul Tinos*, *Bărcuțul*. Termenul *barc* este utilizat în graiurile locale cu sensul „lac mic; bălțiță”, numele topice respective desemnând într-adevăr niște lacuri și bălți mici din lunca văii Prutului inferior (rn. Cahul), semnificațiile lor de origine fiind: *Barcul cu Plomână* – „balta cu nuferi” (reg. *plomână/plământă* „nufăr de baltă”); *Barcul Lemnos* – „baltă formată pe locul unei păduri mici, care după inundație s-a uscat, rămânând în locul ei doar tulpinile cu crengi desfrunzite”; *Barcul lui Nohit* – „lacul ce aparținea unui oarecare Nohit”; *Barcul Tinos* – „lac noroios, plin de tină”; *Bărcuțul*, diminutiv al lui *barc* – „lac mic”, bălțiță”. Or, termenul respectiv, din cauza necunoașterii specificului graiului local, a fost apropiat de lexemul *barcă* „luntre”, hidronimele menționate fiind astfel eronat explicate.

Entopicul *boț*, cunoscut local cu sensul „bolovan mare de piatră; stâncă”, ne sugerează semnificația etimologică a toponimelor din hotarul satelor Cobani și Lipovăț (rn. Glodeni): *Boțul Mare*, *Boțul Mic*, *Boțul Negru*, *Boțul Detunat*. Termenul *ocnă* înseamnă „mină de sare”, „carieră de piatră”, iar uneori și „râpă prăpăstioasă”, „groapă adâncă”, precum și „izvor mare, ce țâșnește cu putere din pământ”, semnificația de origine a toponimului cu formă diminutivală *Ocnița* (*Ocnița-Țărani*, *Ocnița-Rezăși*, sate în rn. Orhei).

Oiconimul *Bobeica* (sat în rn. Hâncești), precum și oronimele *Bobeica*, *Bobeica de pe Șes*, *Bobeica din Podiș* au la bază entopicul *bobeică* „movilă”, „holm”, „deal”, „munte nu prea înalt”. Termenul *bârnag* „insuliță într-un râu, formată prin depuneri de nisip și pietriș” a ajuns să însemne prin extensiune semantică „ridicătură de teren”, „dâmb”, „holm”, „deal înalt”. Prin același procedeu semantic apelativul *scoc* „uluc prin care se aduce apa la joagăr sau la moara de apă” a obținut sensurile „mal abrupt”, „mal înalt”, „deal înalt, adesea izolat”, acesta din urmă fiind specific oronimelor din regiunile colinare: *Scoc*, *Scocul Râpos*, *Scocul din Ruptură*, *Scocul Nistrului*. La fel și-a modificat sensul și entopicul *ceair*, evoluând de la semnificația pri-

mară de „șes”, „loc cu iarbă pe o vale” la cea de „livadă veche, părăsită, cu pomi rari, crescută cu tot felul de ierburi și buruiene”.

Pentru studiul toponimiei prezintă interes de asemenea formele dialectale ale entopicelor, pentru că sub învelișul lor fonetic de grai sunt tănuite uneori apelative bine cunoscute, unități lexicale ce țin de fondul literar al limbii. Ca exemple pot servi numele topice: *Rojinele*, bălți în lunca Prutului (rn. Glodeni), motivat etimologic prin lexemul *rovină* (reg. *rojină*) „groapă”, „râpă”, „mlaștină”. *Rugiroasa*, baltă în delta Dunării (rn. Reni, reg. Odesa, Ucraina), explicat prin reg. *rugiros*, ce corespunde adj. lit. *ruginos* (fem. *ruginoasă*), cu referire în cazul dat la culoarea ruginie a apei; *Șforul*, loc în albia râului Prut (rn. Cahul), dedus din apelativul *șfor* „repeziș pe cursul unei ape curgătoare”, „vârtej de apă”.

Despre faptul că în limba noastră au existat unele cuvinte și termeni creatori de toponime astăzi ieșiți din uz sau cu totul dispăruți ne mărturisesc documentele istorice și scrierile vechi: *Aninuș*, *Balatina*, *Bolata*, *Chicera*, *Hlabnic*, *Pogor*, *Prihodiște*, *Runc*, *Șomîldoace*, *Voloaca* etc. Pentru acestea au servit ca bază de formare apelativele topice vechi, de circulație restrânsă, regionale, locale: *Aninuș* < *aninuș*, derivat cu suf. *-uș* al lui *anină* „nisip”; *Balatina* < *balatină* „loc mlăștinos; mocirlă” (< slav. *болотина*; cf. și alte formații în *-ină* din limba noastră: *berezină*, *bucovină*, *cotlovină*, *rovină*); *Bolata* < *bolată/boloată* „mlaștină, mocirlă, smârc” (< rus. *болото*); *Chicera* < *chiceră* „deal înalt; muncel”; *Hlabnic* < *hlabnic* „lac”, „pârâu”, „izvor” (< slav. *хладник* „izvor cu apă rece”); *Pogor* < *pogor* „deal înalt cu pante repezi” (< v. slav. *погоръ* „la vale”, „în jos”, „coborâș”, „prăvăliș”); *Prihodiște* < *prihodiște* „picior de deal”, „coastă cu repezișuri” (< v. slav. *приходиче*); *Runc* < *runc* „loc defrișat; curătură”; *Șomîldoagele* < *șomâldoc/șomâldog* „baltă, lac”, „gârlă”; *Voloaca* < *voloacă* „pădurice de luncă”.

Toponimelor *Balatina*, *Bolata*, *Pogor*, *Prihodiște*, ca, de altfel, și numelor topice *Gârla*, *Iezerul*, *Palanca*, *Poiana*, li s-a atribuit pe nedrept o proveniență slavă, și aceasta cu vădită tendențiozitate poli-

tică¹. În realitate, aceste nume proprii geografice sunt de origine românească, deoarece ele au fost create de români pe bază de cuvinte deja existente în limba română și folosite mai întâi cu funcție de apelative, cu toate că unitățile lexicale respective au fost cândva preluate dintr-o limbă slavă.

La crearea numelor topice, după cum se poate observa, au servit ca bază de formare nu numai apelativele topice, dar și unele cuvinte și termeni din alte clase ale lexicului comun, cu semnificații și conotații diverse, desemnând multiple și variate lucruri, ființe, aspecte, situații, stări, fenomene, însușiri și calități din realitatea obiectivă: *Adâncă, Adunați, Anina, Arsa, Bâțlanul, Boroscaiul, Buturugile, Carasul, Căldarea, Cămila, Cotita, Coțofana, Crapul, Curcubețica, Detunata, Drochia [= Dropia], Flămânda, Frasinul, Găunoasa, Hulturul, Larga, Lata, Lunga, Mălaiul, Mohorâta, Nămoalele, Opărita, Oușorul, Piatra, Pârlita, Plătica, Plopii, Recea, Repedea, Rotunda, Saca, Salcia, Săraca, Schinoasa [= Spinoasa], Socii, Strâmba, Tigăița, Tinosul, Ursul și Ursoaica, Zăplazurile* etc.

Unele denumiri vizează în mod direct realitățile existente în momentul formării lor (*Aninii, Curcubețica, Frasinul, Piatra, Zăplazurile* etc.) sau însușirile și trăsăturile caracteristice concrete specifice locurilor desemnate (*Adâncă, Găunoasa, Larga, Lunga, Recea, Schinoasa* etc.). Altor nume topice le corespund de la apariție semnificații figurative, aluzive, cu efect stilistic, reprezentând la origine creații metonimice sau metaforice.

Metonimia constă în transferul denumirii unui lucru asupra altuia cu care se află într-o anumită relație. Un caz de metonimie toponimică îl reprezintă situația când întregul este denumit printr-o parte a sa (*pars pro toto*). Astfel, pădurea din care o parte a suferit cândva de pe urma unui incendiu a fost denumită *Arsa* sau *Pojarul*, un câmp plan pe care se află o movilă – *La Movilă* sau *Movila*, o pășune cu staniște pentru vite – *Staniștea*. Întregul poate fi desemnat

¹ М. В. Сергиевский, *Топонимия Бессарабии и её свидетельство о процессе заселения территории*, Москва, Известия Академии Наук СССР, Отд. лит. и яз, 1946, томul 5, nr. 4, p. 334, 340, 343, 344.

printr-o parte a sa (*toto pro pars*), printr-unul din elementele sale constitutive, principal sau reprezentativ. Speciile de arbori sau de arbuști au determinat numele unor păduri și desișuri (*Răchita*, *Scumpia*, *Ulmul*), varietățile de ierburi și buruiene – numele de pășuni, fânețuri și pământuri nelucrate (*Brustura*, *Chirăul* [= Pirăul], *Curcubețica*, *Păiușca*), plantele cultivate – denumirile terenurilor agricole (*Bostanii*, *Mălaiul*, *Păpușoaietele*). Numele de animale și păsări adesea consemnează habitatele lor: *Bursucul*, *Cioara*, *Corbul*, *Veverița* (păduri), *Hulturul*, *Vrabia* (dealuri), *Coțofana*, *Drochia* (văi), *Carasul*, *Crapul*, *Hidra* (*Vidra*), *Plătica* (bălți și lacuri). Transferul de nume prin metonimie este adesea favorizat de aflarea obiectelor topografice în raport de contiguitate (de învecinare). De ex., satului întemeiat în apropierea lacului *Roșu* i s-a dat numele *Roșu*, porțiunea de teren agricol situată lângă pădurea *Ghindari* a fost denumită *Ghindari*, localității din preajma valului *Troian* (Valul lui Traian de Jos) i s-a zis *Troian*.

Toponimia basarabeană ne oferă numeroase cazuri de transfer dintr-o categorie onimică în alta. Astfel, unele hidronime și oronime au devenit oiconime, nume de localități: *Bulboaca*, lac > *Bulboaca*, sat în rn. Anenii Noi; *Cișmea*, izvor > *Cișmea*, sat în rn. Orhei; *Lăpușna*, râu > *Lăpușna*, sat în rn. Hâncești; *Măgura*, deal > *Măgura*, *Măgureanca*, *Măgurele*, sate în rn. Fălești și Ungheni; *Visoca*, deal înalt > *Visoca*, sat în rn. Soroca etc.

Se întâlnesc și cazuri inverse, când râurile sunt denumite după localitățile pe care le traversează (*Brânzeștiștioara* < *Brânzeni*, *Glodeanca* < *Glodeni*) sau când dealurile preiau denumirile localităților din preajmă (*Chetroșanu* [= Pietroșanul] < *Chetrosu* [= Pietrosu], *Găvănosu* < *Găvănoasa*).

E posibil ca unele oiconime să fi apărut prin transferuri multiple, adică prin transpuneri repetate de nume. Astfel, mai întâi *Budăi* s-a numit un izvor (sau o fântână), apoi locul din preajma lui sau valea pe care se afla situat și, în sfârșit, satul care a luat ființă în acel loc sau pe acea vale.

Metafora în toponimie reprezintă o figură de stil care constă în denominația formelor de relief bazată pe comparație. Transferul

onimic de la comun la propriu are loc datorită asemănării imaginare dintre obiectele reale antrenate într-un raport semantic, logic. Comparația se face la nivelul lexicului comun, iar denominația – la nivel onimic, între cele două procedee stabilindu-se un raport complex de ordin logico-semantic. De altfel, se susține că „nu toponimele sunt formate prin metaforă, ci unele entopice care servesc la formarea numelor de locuri”².

Toponimul metaforic este o creație individuală, realizată pe baza unui cuvânt deja existent în limbă, acesta fiind un entopic sau un apelativ obișnuit din lexicul comun. Obținând o nouă funcție, care constă în redenumirea obiectului la un alt nivel și după anumite criterii, toponimul, acceptat și utilizat de toți sau de mai mulți vorbitori, devine o creație colectivă. Denominația, la nivel onimic, presupune un grad mai avansat de identificare și individualizare a obiectului. Drept factori denominativi servesc semele marcante, particularitățile distinctive ale obiectului desemnat. Corespunzător acestora, din structura semantică a cuvântului sau termenului respectiv se alege semul sau semele reprezentative, care, în cele din urmă, determină denumirea obiectului la nivel onimic.

Astfel, unui deal întins (tărăgănat), cu două movile pe coama sa, una mai mare și alta mai mică, i s-a zis *Cămila*. Cineva din locuitorii satului a denumit pentru prima dată această formă pozitivă de relief, altcineva a preluat denumirea, mai departe ea fiind transmisă de la vorbitor la vorbitor, devenind astfel cunoscută și utilizată de toți membrii unei comunități, de către toți locuitorii satului. Două movile din hotarul satului Avrămeni (rn. Râșcani) au fost „botezate” *Ursul* și *Ursoaica* pentru că din depărtare semănau imaginar cu aceste animale. Într-un caz a servit ca punct de plecare în procesul de denominație semul cuvântului *cămilă* referitor la cele două cocoșe ale animalului, în alt caz – semul ce vizează înfățișarea masivă a animalelor. Restul componentelor semantice (patruped, cu gâtul și picioarele lungi (cămila), cu gâtul și picioarele scurte, păros (ursul) etc. nu

² Ramona Lazea, *Toponime formate prin metaforă*, în „Studii și cercetări de onomastică”, Craiova, 2001, nr. 6, p. 204.

au prevalat în momentul creării onimicului, fiind deci abandonate, lăsate fără atenție.

Prin metaforizare au luat ființă diferite categorii de nume topice: *Berbecii*, mobile, s. Avrămeni, rn. Râșcani, stânci izolate, s. Saharna, rn. Rezina; *Burduhul*, deal, s. Petreni, rn. Drochia; *Burduhanul*, deal, s. Mașcăuți, rn. Criuleni; *Calul*, deal, s. Poiana, rn. Ungheni; *Căldărușa*, vale, s. Boldurești, rn. Nisporeni; *Căușul*, lacuri, s. Cioara, rn. Hâncești; *Covățelele*, lacuri mici, s. Chetriș, rn. Fălești; *Oușorul*, movilă, s. Iăzărenii Noi, rn. Sângerei; *Potcoava*, lacuri în hotarul satelor Leușeni (rn. Hâncești), Măcărești, Valea Mare (rn. Ungheni); *Șarpele*, vale, s. Sălcuța, rn. Căușeni; *Șerpoiul*, gărlă, or. Cahul; *Zmeul (Zmăul)*, lac, s. Copanca, rn. Căușeni.

Prin urmare, toponimele metaforice își au începutul în graiul viu al vorbitorilor și reprezintă formații lexicale ale limbii comune. La origine, ele țin de „limbajul afectiv sau expresiv” și funcționează „într-o zonă limitrofă sau de interferență cu substantivele comune”³. Numele topice respective, subliniază acad. Iorgu Iordan, „trădează o anumită atitudine subiectivă a poporului față de lumea fizică înconjurătoare, cum vede el lucrurile în mijlocul cărora trăiește și cum reacționează lingvistic atunci când nevoia de a le distinge unele de altele îi cere să le dea un nume”⁴. Și în continuare: „În această privință toponimia nu se deosebește prin nimic esențial de lexicul vorbirii curente. Aceiași tendință de a diferenția noțiunile, cât mai precis posibil, cu ajutorul termenilor meniți să le exprime, de a le individualiza și, drept consecință logică, aceiași înclinare de a recurge la termeni proprii, care să înlăture orice primejdie de înțelegere greșită sau numai aproximativă și, totodată, să definească exact noțiunile respective” (*ibidem*).

Lexicul entopic și cel general comun cuprind termeni și cuvinte ce denumesc numeroase obiecte topografice și locuri aparte, multe dintre acestea exprimând și particularitățile lor fizico-geografice și naturale:

³ Eugen Câmpeanu, *Substantivul. Studiu stilistic*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1975, p. 136.

⁴ Iorgu Iordan. *Toponimia românească*. București, Editura Academiei Române, 1963, p. 312.

1. Forme de relief, pozitive și negative: *arcaci* „ramificație a unei văi; vâlcea”, *bair* „ridicătură de teren; deal”, *bâtcă* „munte mic”, „deal înalt”, *cal* „deal lung, întins, târăganat”, *chiceră* „deal înalt, muncel”, *cotlovină* „vâlcea închisă”, „hârtop”, *curmătură* „loc adâncit pe culmea unui deal sau munte”, *custură* „culme de deal foarte îngustă și priporoasă”, *dâlmă* „deal mic; dâmb, holm”, *gorgan* „deal mic”, „movilă țuguiață”, *gropană* „adâncitură mare de teren”, *găoa-ză* „adâncitură”, „văgăună”; „râpă”, *ierugă* „vale scurtă și îngustă”; *gâlmă* „mică ridicătură de teren; holm”, *hodobaștină* „locul unde se înfundă o vale”, „vale adâncă; râpă”, „vâlcea”, *măgură* „munte”, „deal înalt, izolat”, *modâlcă* „mică ridicătură de teren; dâmb”, *obrejă* „mal de râu”, „loc înalt și sterp”, *osoi* „partea de deal dinspre nord”, *soriște* „partea de deal dinspre sud, aflată în fața soarelui”, *troian* „fortificație străveche, constând dintr-un val de pământ cu șanț adânc”, *țuțuroi* „vârf ascuțit de deal sau de munte” etc.

2. Ape curgătoare și stătătoare, părți ale obiectelor hidrografice: *adăpoi* „loc de adăpat vitele la o apă”, *anafor* „vârtej de apă într-un râu”, *arămoaică* „loc într-un lac (sau baltă) unde apa nu îngheață iarna”, *barc* „lac”, „baltă”, „heleșteu”, *bălăștioagă* „băltoacă; mlaștină”, *crună* „izvor”, „locul de unde începe a curge o apă”, *durău* „cascadă într-un râu”, *durduc* „râpă adâncă; prăpastie”, *feredeu* „loc de scăldat într-un râu sau lac; scaldă, baie”, *furcitură* „locul unde se împreunează mai multe pâraie”, *ghiol* „lac; liman”, *gâldan* „lac de luncă”, *hoagă* „pârâu într-o râpă cu maluri abrupte”, *izbuc* „izvor puternic”, *japcă* „baltă în lunca unui râu”, *tău* „lac, baltă noroiasă”, *obârșie* „partea de sus, dinspre izvor a unei ape”, *prăval* „loc într-un râu unde apa se prăvălește de pe un prag”, *saha* „pârâu sau gărlă împotmolită la un capăt”, *supat* „scobitură în malul unui râu făcută de apă”, *șupală* „fișia din mijlocul unui râu unde curgerea apei este mai repede”, *tainiță* „loc adânc în albia unei ape” etc.

3. Natura terenului: *aluniș* „desiș (pădurice) de alun”, *bojer* „desiș, tufe de boz”, *boroscaiște* „loc crescut cu boroscai (scai)”, *bulgărie* „grădină de zarzavat”, *călinar* „desiș de călin”, *buturiște* „loc unde a fost tăiată pădurea și au rămas buturile (cioatele)”, *ceair* „loc de pășune și fânaț”, *ciritei* „loc cu multe tufe; tufăriș”, *cornaci* „pădure de

corn”, *foltan* „desiș de stuf și papură”, *frunzar* „loc cu tufe mari”, *ghindar* „pădurice de stejar”, *goruniș* „pădurice de gorun”, *huceag* „pădure tânără și deasă”, „desiș”, *seci* „pădurice deasă, cu tufăriș”, *leurdiș* „loc unde crește leurdă”, *mohoriște* „loc crescut cu mohor”, *pârjoliște* „loc unde a ars pădurea”, *variște* „loc în pădure cu copaci rari”, *sângerei* „loc unde cresc arbuști de sânger (sângerel)”, *suhat* „loc de pășune”, *teiuș* „pădurice de tei”, *ulmet* „desiș de ulmi” etc.

4. Particularități și însușiri ale obiectelor și locurilor desemnate: *aninuș* „loc nisipos; nisipuri”, *bâhlitură* „apă stătută, cu miros neplăcut”, *chiștiroaie* „loc unde pământul este îmbibat cu apă”, *ciotcârie* „loc unde a fost tăiată pădurea și au rămas cioatele”, *cremănuș* „loc cu mult pietriș de cremene”, *derdeluș* „coastă de deal unde copiii se dau cu sania; săniuș”, *grohotiș* „loc cu mult pietriș”, *humărie* „loc de unde se scoate humă”, *moceris* „apă stătătoare, cu fundul nămolos”, *năvoloacă* „semănătură în prășitură, pământul fiind numai boronit, fără să fie arat”, *prăvălitură* „loc unde s-a prăvălit un mal, un deal”, *rătăcană* „groapă”, „râpă săpată de apele din ploii”, *reniș* „loc nisipos la malul unei ape”, *sărătură* „loc sărătuos”, *secătură* „loc unde pământul nu rodește sau dă puțin rod”, *săgă* „loc lutos amestecat cu nisip”, *tinoagă* „loc cu apă și noroi”, „lac noroios”, *udeliște* „loc unde pământul e îmbibat cu apă”, *zgură* „loc cu pământ uscăcios, sfărâmițos” etc. Cele mai multe dintre aceste particularități și însușiri sunt exprimate adesea de componentele adjectivale: *adânc*, *alb*, *cald*, *galben*, *găunos*, *glodos*, *gol*, *înalt*, *lutos*, *mare*, *mic*, *negru*, *nisipos*, *nou*, *pietros*, *putred*, *rece*, *repede*, *râpos*, *săpat*, *sărat*, *sec*, *stâncos*, *strâmb*, *vechi* etc.

5. Habitate umane (localități, locuințe, construcții): *budă* „casa pădurarului”, „adăpostul lucrătorilor în pădure”, *căsoaie* „casă mică, auxiliară”, *cherhăna* „încăpere unde se prepară și se păstrează peștele”, „adăpostul pescarilor”, *câșlă* „loc pentru iernatul vitelor”, „așezare de păstori”, *conac* „gospodărie boierească”, „casa moșierului la țară”, *cotună* „parte de sat; mahala”, *făgădău* „cârciumă în afara satului”, „han”, *han* „loc de popas pentru călători”, *odaie* „așezare gospodărească în afară de sat”, „așezare de agricultori”, *otac* „adăpostul ciobanilor în câmp”, „așezare păstorească”, *ratu/rateș* „han la

un drum mare”, *saiá* „adăpost pentru vite, oi”, *slobozie* „așezare rurală scutită de dăjzii și impozite”, *izbiște* „locul unei locuințe distruse, dispărute”, *văratic* „loc unde pășunează vitele vara”, „adăpostul de vară al păstorilor” etc.

6. Fortificații străvechi: *cețătuie* „locul unei vechi fortificații, constând dintr-un val cu șanț”, *grădiște / gradiște* „locul unei cetăți sau întărituri străvechi”, *orhei* „loc fortificat; cetate”, *otac* (pl. *otace*) „lagăr militar; tabără”, *palancă* „întăritură dintr-un val și șanț, cu pari ascuțiți la capătul de sus, înfiți în pământ și fixați între ei cu scoabe de fier”, *parcan* „întăritură, redută”, *tabără* „loc întărit unde staționează o oaste”, „lagăr militar”, *zarcă* „întăritură”, „castel feudal” etc.

Studiul terminologiei entopice basarabene contestă ideea unui specific aparte, cu deosebiri radicale și, mai cu seamă, de altă limbă decât cea românească, după cum încearcă să demonstreze unii pseudolingviști, pentru că, după cum se poate lesne observa, acest specific poartă un caracter strict local și ține, sub aspect fizico-geografic și natural, de particularitățile inerente unei regiuni, și, în plan lingvistic, de un grai sau de un grup de graiuri, în fine, de limbajul local al vorbitorilor de limbă română. Terminologia entopică basarabeană, în ansamblul ei, confirmă ideea unității limbii române în întreg spațiul dacoromân. Deosebirile de ordin fonetic, lexical și semantic, ce se fac observate de la o localitate la alta sau chiar de la o zonă la alta, nu afectează limba, ca atare nu-i modifică statutul unitar, ci ele sunt de ordin particular, local, regional. Limitele de răspândire teritorială a elementelor lexicale în discuție, de regulă, nu urmează cursul râurilor mari (Siret, Prut, Nistru), care nicicând n-au servit ca stavile, hotare glotice, ci, dimpotrivă, în multe cazuri le intersectează. Nu regionalismele constituie baza unei limbi, ci fondul ei lexical comun literar.

Cercetarea toponimiei și a terminologiei entopice va contribui la rezolvarea unor probleme de istorie a limbii, etimologie, dialectologie, va elucida, și aceasta în primul rând, chestiuni ce privesc formarea și evoluția lexicului entopic popular, încadrarea nomenclaturii topice și entopice basarabene în sistemul onimic românesc general.

STRUCTURE AND SIGNIFICANCE OF TOPONYMS OF ENTOPIC ORIGIN

(Abstract)

The article stresses the specificity of toponyms of entopic origin. We analyzed categories of topical names which come from geographical terms, having a regional or local circulation. Modes of denomination in entopical toponomastics are also discussed. It is also underlined that onymical peculiarities of regional character do not affect the Bessarabian toponymical system, which, due to both its contents and form, has remained common Romanian.

CUVINTE-CHEIE: *apelativ, entopic, sens, sistem, terminologie, toponim.*

KEYWORDS: *appellative, entopic, meaning, system, terminology, toponym.*

*Institutul de Filologie
al Academiei de Științe a Moldovei
Chișinău MD-2001, Bd. Ștefan cel Mare și Sfânt, 1
Republica Moldova*